

LEDESTJERNEN SOM FORSVANT

Storbritannia i norsk utenrikspolitikk

Kristin M. Haugevik
kmh@nupi.no

I tiårene etter andre verdenskrig var Storbritannia Norges uttalt viktigste allierte, med en sentral plass i norsk utenrikspolitisk strategi og i det utenrikspolitiske ordskiftet. Storbritannia er utvilsomt fortsatt materielt og strategisk viktig for Norge, men er i dag lite til stede i norsk utenrikspolitisk strategi og debatt. Hva har skjedd? I denne artikkelen forklarer jeg hvorfor strategiske og materielle forklaringer bør suppleres med en analyse av hvordan Norges identitet vis-à-vis Storbritannia gradvis har endret seg.

Storbritannia er *viktig* for Norge. Utenriksdepartementet slår det fast hele sju ganger på sine landsider om det norsk-britiske forholdet (UD 2015). Fra regjeringshold er det blitt sagt enda sterkere: «Båndene til Storbritannia er kanskje de nærmeste Norge har til noe land utenfor Skandinavia», skrev statsminister Kjell Magne Bondevik i 2002 (Bondevik 2002). Storbritannia er det landet Norge «har flest møtepunkter med globalt», fastslo utenriksminister Jonas Gahr Støre noen år senere (sitert i Harbo 2007). Budskapet synes altså å være at Storbritannia ikke bare er viktig for Norge, men viktigere enn partnerland flest.

Denne observasjonen leder oss imidlertid til et paradoks. For mens Norge siden 1999 har hatt en eksplisitt strategi og handlingsplan for sitt bilaterale forhold til Tyskland, finnes det i dag ingen tilsvarende, overordnet ambisjon for forholdet til Storbritannia. Tvert imot erkjennes det i diplomatiske kretser at forholdet til Storbritannia nok har båret preg av en viss «vennlig forsømmelse» de senere år.¹ I norsk offentlighet snakkes det generelt lite om Storbritannia – selv ikke ved antatt naturlige anledninger. Da Storbritannias statsminister David Cameron besøkte Oslo sommeren 2012, var det 26 år siden en britisk statsminister sist gjestet Norge. I norske aviser ble likevel besøket dekket primært gjennom korte NTB-notiser.² For Norges del blir den historiske kontrasten stor: I tiårene etter andre verdenskrig var Storbritannia Norges uttalt viktigste allierte. Så nært skal forholdet ha vært at det på ett tidspunkt ble diskutert

både å samlokalisere UD med den britiske ambassaden i Oslo og innlemme Norge i Det britiske samveldet.³

Hvordan kan vi forstå det generelle fraværet av overordnet strategi og oppmerksomhet rundt Storbritannia i norsk utenrikspolitikk i dag? Utgangspunktet for denne artikkelen er at den «vennlige forsømmelsen» av Storbritannia som norske diplomater beskriver, ikke kan forklares ut fra endring i strategiske og materielle faktorer alene. For det første er Storbritannia, om vi legger UDs vurdering og tall til grunn, fremdeles en av Norges «interessemessig viktigste» allierte, og særlig viktig på kjerneområder som energi, handel og forsvarspolitikk (St.meld. nr. 15 2008–2009, UD 2015). For det andre rapporterer norske diplomater at Storbritannia stadig er et viktig referansepunkt i utformingen av norsk utenrikspolitikk.⁴ For det tredje, og mer generelt, finnes det en etter hvert omfattende forskningslitteratur som understøtter at staters utenrikspolitikk og relasjon med andre stater *også* formes av sosiale faktorer. Poenget er ikke «enten-eller», men at det sosiale og det materielle påvirker hverandre gjensidig.

For å forstå stillheten rundt Storbritannia i norsk utenrikspolitisk strategi og debatt i dag, argumenterer jeg her for at strategiske og materielle forklaringer må suppleres med en analyse av hvordan Norges identitet vis-à-vis Storbritannia har endret seg. Identitet forstås her som relasjonelt konstruert, formet og fornyet gjennom språklige fremstillinger i diskursen.⁵ Med norske stortingsdebatter om utenrikspolitikk etter 1945 som tekstgrunnlag, viser jeg både hvordan Storbritannia gradvis har forsvunnet fra det norske utenrikspolitiske ordskiftet, og hvordan det rådende bildet av Storbritannia har endret seg. Mens Storbritannia i tiårene etter andre verdenskrig ble fremstilt som en politisk ledestjerne for Norge, har det siden 1970-tallet manglet en uttalt relasjonell identitet som norsk Storbritannia-politikk kan forankres i. Nettopp fordi det ikke lenger finnes noen klar forståelse av hva Storbritannia er og skal være for Norge, blir forholdet til Storbritannia lettere å forsømme i en hektisk utenrikspolitisk hverdag.

Utenrikspolitiske selvbilder og «viktige andre»

I faglitteraturen om norsk utenrikspolitikk fremstilles gjerne Norges historiske forhold til Storbritannia som en strategisk allianse, med materielle interesser og territoriell sikkerhet som hoveddrivkrefter. Historikere fastslår at Norge ved 1900-tallets inngang søkte mot Storbritannia grunnet landets ledende stilling i internasjonal handel og skipsfart og overlegne styrke på havet langs norskekysten (Riste 2001: 72). Norges lange kystlinje og grense mot Russland gjorde dessuten at Storbritannia hadde «en livsviktig interesse i å hindre at andre stormakter satte seg fast i Norge» (Frydenlund 1966: 7). Ideen om en «implisitt britisk sikkerhetsgaranti» skal ha vært utbredt blant norske beslutningstakere – man antok at Storbritannia, tross norsk nøytralitet, ville komme Norge til unnsetning om nødvendig (Berg 2008). I mellomkrigstiden beskrives relasjonene til Storbritannia som «motsetningsfulle i flere henseende» (Fure

1996: 245), mens samarbeidet under andre verdenskrig skal ha styrket forholdet (Salmon 1995). Ønsket om å videreføre alliansen med britene fremheves dessuten som avgjørende for at Norge etter krigen valgte en «atlantisk linje» i sikkerhetspolitikken. Den første tiden skal det ha vært «en norsk forventning om at Storbritannia skulle være Norges nærmeste bilaterale partner» i NATO (Skogrand 2008: 99) og at NATOs sikkerhetsgaranti for Norges del gikk «gjennom» Storbritannia (Jølstad 1999:101). Snart ble det imidlertid klart at Storbritannia ikke kunne «ivareta sin tradisjonelle rolle overfor Norge» (Eriksen og Pharo 1997: 77), og at bare USA kunne gi «den tilstrekkelige militære og politiske ryggdekning» (Melby 1985: 99).

En tilsvarende narrativ finner vi i faglitteraturen om tidlig norsk europapolitikk. Norge og Storbritannia delte syn på «hvordan vesteuropeisk samarbeid burde organiseres» (Sæter 1985: 170–171), og frem til 1972 fulgte Norge Storbritannia i spørsmålet om EF-medlemskap (Riste 2001: 238). Utover 1970-tallet ble det imidlertid klart at Storbritannia var varig økonomisk svekket. Samtidig oppsto bilaterale friksjoner i flere såkalte nærområdespørsmål. Da Storbritannia gikk inn i EF mens Norge forble utenfor, falt «det britiske alternativet» i norsk europapolitikk bort (Sæter 1985: 171). Snart ble Vest-Tyskland Norges nye viktigste handelspartner i Europa (Riste 2001: 340).

I faglitteraturen presenteres altså Norges forhold til Storbritannia i første halvdel av 1900-tallet som en primært strategisk allianse, bygget på gjensidig nytte. Dermed er det kanskje heller ikke så overraskende at Storbritannia gradvis forsvinner ut av narrativen de påfølgende tiårene: Da de opprinnelige materielle beveggrunnene ble svekket, svant alliansen hen – Norge fikk nye allierte, og Storbritannia fikk dermed en mer beskjeden plass i historien. I analyser av norsk utenrikspolitikk på 1980-tallet opptrer Storbritannia innimellom både som partner og rival, men er generelt mindre sentral enn før (se f.eks. Tamnes 1997). Etter den kalde krigen nevnes Storbritannia knapt overhodet (se f.eks. Knutsen m.fl. 1997; Lunde m.fl. 2008).⁶

Storbritannias generelle fravær fra norsk utenrikspolitisk strategi og debatt i dag kan imidlertid neppe skyldes endrede strategiske og materielle faktorer alene. Først og fremst fordi Norge fortsatt *har* uttalte strategiske interesser i forholdet til Storbritannia, ikke minst på realpolitiske kjerneområder som energi, handel og forsvar. Storbritannias materielle og strategiske betydning for Norge er kanskje blitt mindre *relativt* sett – fordi verden har endret seg og nye allierte er kommet til. Uttalte norske interesser tilsier likevel at forholdet til Storbritannia burde hatt en mer sentral plass i norsk utenrikspolitisk strategi, og at forholdet burde vært gjenstand for mer offentlig oppmerksomhet. Det er heller ikke noe som tyder på at Storbritannia bevisst nedprioriteres fra Norges side: «The UK is the country in Western Europe that Norway has the strongest ties with, and the bilateral relations between the countries are extremely good», skrev UD i 2001 (UD 2001). Norske diplomater rapporterer dessuten at Storbritannia stadig er et viktig referansepunkt i utformingen av norsk utenrikspolitikk – UD er generelt opptatt av «hva britene mener».⁷ Det sentrale spørsmålet synes dermed ikke å være hvorvidt Stor-

britannia fortsatt *er* materielt og strategisk viktig for Norge, men hvorfor den uttalte viktigheten ikke gjenspeiles mer i overordnet norsk utenrikspolitisk strategi og debatt.

Mens neo-realistisk allianseteori vektlegger territoriell sikkerhet og materielt utbytte som drivkrefter i bilateralt samarbeid (Walt 1987), er et hovedpoeng i konstruktivistiske tilnærminger at staters utenrikspolitikk og relasjoner med andre *også* formes av sosiale faktorer. Videre, i poststrukturalistiske analyser er et sentralt premiss at vår forståelse av den sosiale virkeligheten konstrueres og endres gjennom språklige fremstillinger i samspill med praksis (Foucault 1972 [1969]: 41). Det internasjonale samfunn blir her å betrakte som et *relasjonelt* system, hvor staters identitet, interesser og politikk vis-à-vis andre stater kontinuerlig formes og fornyes gjennom diskursen (Hansen 2006: 2–5). Om en annen stat jevnlig og over tid fremstilles som «venn» eller «fiende», må for eksempel dette antas å ha konsekvenser for politikk og samhandling. Språklige fremstillinger setter rammene for hva slags politikk som overhodet vurderes, hvilke handlingsalternativer som oppfattes som mulige, og hva som anses å være det naturlige valget i en gitt situasjon (Neumann 2008: 62).

Som blant andre Halvard Leira (2007) har argumentert for, preges moderne norsk utenrikspolitikk av visse «prominente selvbilder» – slik som at Norge er et *lite land*, en *fredsnasjon*, *FNs beste venn*, en *multilateralist*, en *ihuga atlantisist* og et *utenforland* i EU. Disse selvbildene former og begrenser norsk utenrikspolitisk praksis, samtidig som praktisert politikk også bidrar til å understøtte eller utfordre etablerte selvbilder (Leira 2007: 8–9). Men staters utenrikspolitiske selvbilder utvikles og utfordres også i samspill med andre aktører. De norske selvbildene som atlantisist og utenforland gir eksempelvis lite mening om de ikke sees i kontekst av relasjonen til USA og EU. Endelig, for at relasjonelle identiteter skal forbli relevante, må de fornyes diskursivt. I britiske parlamentsdebatter er det for eksempel påfallende hvor ofte fremstillingen om «det spesielle forholdet» til USA gjentas og utfordres, og i hvor stor grad praktisk britisk utenrikspolitikk og samhandling med USA formuleres i forlengelsen av slike fremstillinger (Haugevik 2014). Dette gir en interessant kontrast til det norsk-britiske caset hvor, som vi skal se, bildet av Storbritannia som Norges «viktigste andre» gradvis har avtatt og endret uttrykk.

Livline og ledestjerne

Ved utgangen av andre verdenskrig sto bildet av Storbritannia som livline sterkt i norsk utenrikspolitisk diskurs. Norge kunne «aldri nok takke Storbritannia for at det ikke gav opp da alt så mørkest ut» fastslo kong Haakon i mai 1945 (Haakon VII 1945), mens utenriksminister Trygve Lie (Ap) i Stortinget roste «de modige og standhaftige britene» for krigsinnsatsen (Lie 1945). I årene som fulgte kom imidlertid dette bildet mer i bakgrunnen, og betydningen av internasjonalt samarbeid innenfor det nyopprettede FN og et godt naboskap med Sovjetunionen ble i økende grad fremhevet. De norske selvbildene som fredsnasjon og multilateralist ble i en periode mer uttalte, og

begge fremsto som vanskelig forenelige med uttalt preferanse for en bestemt stormakt.

Denne tilstanden ble imidlertid kortvarig. I Stortinget konstaterte snart utenriksministeren at FN foreløpig ikke var en effektiv sikkerhetsorganisasjon, at Norge trengte samarbeidspartnere for å sikre «fred i verden og samarbeid mellom folkene», og at nordisk samarbeid ikke var tilstrekkelig (Lange 1948). Ved inngangen til 1950-tallet fremsto det norske selvbildet som atlantisist stadig mer selvfølgelig.⁸ I en tidlig redegjørelse om NATO fastslo statsministeren at skandinavisk forsvarssamarbeid hadde vært førstevalget, men at regjeringen til slutt sto overfor «valget mellom en isolert norsk, eventuelt skandinavisk, nøytralitet og et solidarisk samarbeid med de demokratiske vestmakter» (Gerhardsen 1949). Storbritannias (og USAs) betydning for Norge kom fra nå av mer eksplisitt til uttrykk. I Stortinget omtalte utenriksministeren rutinemessig Storbritannia og USA i positive vendinger individuelt, men også gjennom kollektive betegnelser som «de atlantiske stormakter» og «de store vestlige demokratiene». Særlig Storbritannia ble fremstilt som et land Norge identifiserte seg med og søkte mot. Flere stortingsrepresentanter ga dessuten uttrykk for å følge britisk politikk og samfunnsdebatt nøye – fra Stortingets talerstol ble britiske politikere og avisartikler hyppig sitert. Etter en periode med forsiktig norsk balansegang mellom stormaktene, hadde Storbritannia fått en mer fremskutt plass i debatten.

Storbritannia var også et tilbakevendende referansepunkt i debatter om norsk europapolitikk i denne perioden. Et eksempel er diskusjonen rundt en mulig europahær. Den norske regjeringen avviste selv å delta i et slikt samarbeid, men uttrykte likevel forsiktig støtte til planene, av hensyn til Vest-Tysklands gjeninnlemmelse i Vest-Europa. Utenriksministeren uttrykte imidlertid bekymring for Storbritannias tilbakeholdenhet i spørsmålet, fordi «en føderativ utvikling i Vest-Europa kunne føre til at landene på kontinentet ble isolert fra Storbritannia og fra demokratiene i Nord-Amerika» (Lange 1952). Da planene strandet, uttrykte han lettelse: «Storbritannia er nå med på like fot. Det er noe som alltid har veiet tungt for våre egne avgjørelser» (Lange 1954). Særlig i debatten om norsk EF-medlemskap ble Storbritannias betydning fremhevet. Da utenrikskomiteens formann Finn Moe (Ap) redegjorde for sitt syn i 1954, viste han flere ganger til Storbritannia, «kanskje den stormakten som står oss nærmest» (Moe 1954).

I likhet med Storbritannia valgte Norge først å stå utenfor både det europeiske kull- og stålfellesskapet og etterfølgeren EF, og heller gå inn i det løsere organiserte europeiske frihandelsforbundet (EFTA). Men da den britiske regjeringen likevel valgte å søke EF-medlemskap, fulgte Norge etter. I Stortinget fastslo utenriksministeren at enhver endring i Norges EF-tilknytning var direkte avhengig av Storbritannia: «Fra første stund har det vært gjort klart at Norges søknad om fullt medlemskap må sees på bakgrunn av de britiske medlemskapsforhandlinger» (Lange 1962). Flere uttrykte bekymring for følgene om Storbritannia gikk inn i EF og Norge forble utenfor. Bent Røiseland (V) påpekte at en britisk

inntreden uten Norge ikke bare ville kunne svekke det norsk-britiske forholdet, men Norge ville generelt «vere overmåte ille ute» (Røi-

seland 1961). At Norge skulle gå inn i EF uten Storbritannia, ble også fremstilt som utenkelig: «Det overveldende flertall i Stortinget er mot norsk medlemskap i EEC hvis Storbritannia ikke blir medlem,» oppsummerte SVs Finn Gustavsen (Gustavsen 1962). Å følge Storbritannia i europapolitikken ble altså fremstilt både som et opplagt og rasjonelt valg.

Alltid følge britene?

Samtidig ser vi i samme periode også tegn til at bildet av Storbritannia som ledestjerne utfordres. Fra tid til annen ble det uttrykt tvil om Norge kunne legge seg like tett opp til Storbritannias utenrikspolitiske kurs som før og «seile i Storbritannias kjølvann uansett hvilken vei det velger» (Selvik 1964; se også Moe 1959). Noen stilte spørsmål ved Storbritannias lojalitet til EFTA-partnerne. NKPs Emil Løvlien uttalte for eksempel at en britisk EF-inntreden ville sette de andre EFTA-landene «i en meget utsatt stilling», men utelukket ikke at «en stormakt som England, når det gjelder avgjørende, økonomiske egeninteresser» ville «gå sine egne veier uten å spørre andre» (Løvlien 1961). Mens Storbritannias og Norges interesser tidligere hadde blitt fremstilt som naturlig sammenfallende, ble Norges veivalg nå i større grad fremstilt som løsrevet fra Storbritannias. Ved utgangen av 1960-tallet var de norske selvbildene som atlantisist og utenforland fortsatt fremtredende, men de ble i mindre grad koplet til relasjonen med Storbritannia. I det sikkerhetspolitiske ordsiftet fremsto USA nå etablert som Norges nye «viktigste andre». I EF-debatter fremsto Norge mer uavhengig enn før. Selv om Norge fulgte etter da de britiske medlemskapsforhandlingene med EF ble gjenopptatt, ble ikke koplingen til Storbritannia nevnt da utenriksministeren redegjorde for prosessen i Stortinget. I debatten som fulgte var det kun Lars Korvald (KrF) som påpekte at Norges forhold til EF «historisk, kulturelt, geografisk og økonomisk» hadde «vært bundet til Storbritannias stilling», og at Norge derfor «som naturlig er» hadde fulgt Storbritannia også denne gangen (Korvald 1970). Derimot nevnte flere representanter muligheten for at Norge ble igjen utenfor EF mens Storbritannia, Danmark og Irland gikk inn, og for at EFTA kanskje ikke ville overleve. Få uttrykte imidlertid bekymring eller vemod med tanke på at Norge kanskje ville skille lag med Storbritannia i europapolitikken.

Et mer fragmentert bilde

Utover 1970-tallet ble henvisningene til Storbritannia sjeldnere i utenrikspolitiske debatter, og når de forekom, tegnet de et mindre entydig bilde av det norsk-britiske forholdet enn før. I debatter om utfordringer og muligheter for Norge i «nærområdene» ble Storbritannia noen ganger fremstilt som et land Norge hadde et «fornytt interessefellesskap» med (Frydenlund 1977), andre ganger som en motpart (Frydenlund 1976). I debatter om norsk europapolitikk var referansene til Storbritannia i stor grad erstattet med kollektive henvisninger til «Europa», «EF-landene» eller de gjen-

værende «EFTA-landene». Storbritannia ble fortsatt fremstilt som materielt og strategisk viktig for Norge, men den *generelle* orienteringen mot Storbritannia var mindre påfallende enn før.

På 1980-tallet fikk utenrikspolitiske debatter i Stortinget en mer internasjonal innretning. Ofte tok de utgangspunkt i større saker, som Tsjernobyl-ulykken eller kampen mot apartheid. Storbritannia opptrådte tidvis i redegjørelsene om disse, men ble stort sett omtalt i nøytrale ordelag. Det norsk-britiske forholdet ble sjelden nevnt, noe som styrker det overordnede inntrykket av større distanse fra Norges side. Da utenriksminister Svenn Stray (H) skulle identifisere Norges fremste internasjonale partnere i 1981, nøyde han seg med de nordiske landene, Europa, USA og Sovjetunionen (Stray 1981). Faktisk var partifelle Jan P. Syse blant de få i hele dette tiåret som gjorde et poeng av den endrede tilnærmingen til Storbritannia, «tradisjonelt vår viktigste partner utenfor Norden» (Syse 1987). Heller ikke da den norske EU-debatten gjenoppsto på 1990-tallet fikk Storbritannia særskilt oppmerksomhet, utover generelle henvisninger til «europiske NATO-allierte» (Bondevik 1993). Etter et nytt norsk nei til EU-medlemskap i 1994, varslet flere regjeringer at bilaterale forbindelser med «toneangivende EU-land» ville bli viktigere, men heller ikke nå ble Storbritannia utpekt (Godal 1995; Vollebæk 1999). Bare i debatten om å styrke EUs sikkerhets- og forsvarsevne fikk Storbritannia en noe mer fremskutt plass. Kaci Kullman Five (H) påpekte for eksempel at Norge i dette spørsmålet var avhengig av at EU-land som Storbritannia «taler vår sak» (Five 1996). Generelt forble imidlertid Storbritannia i bakgrunnen, og bare unntaksvis ble det ymtet om at denne relasjonen var noe Norge «burde bli litt mer opptatt av» (Hove 1998).

Storbritannias fravær normaliseres

På 2000-tallet brakte terrorangrepene på USA og de påfølgende krigene i Afghanistan og Irak i noen grad Storbritannia tilbake på dagsordenen i norske utenriksdebatter. Norge støttet ikke den amerikanskledede invasjonen av Irak, men Bondevik-regjeringen⁹ understreket likevel viktigheten av å bevare det nære forholdet til de atlantiske allierte, USA og Storbritannia. SVs Kristin Halvorsen kritiserte regjeringen for å ha et «USA-kompleks» (Halvorsen 2002), mens FrPs Carl I. Hagen beskyldte den for å ha «sviktet sine venner» (Hagen 2003). Regjeringens posisjon var imidlertid at selv om Norge var «veldig avhengig av de transatlantiske bånd, forholdet til USA og for så vidt også forholdet til Storbritannia», så var ikke dette det eneste hensynet i norsk utenrikspolitikk (Bondevik 2003).

Det siste tiåret er hovedtrenden at forholdet til Storbritannia knapt omtales i stortingsdebatter om utenrikspolitikk. Når Storbritannia nevnes, er det gjerne i allmenne vendinger, og ofte sammen med andre partnerland. Storbritannias *fravær* fra debatten er det mest iøynefallende. I 2013 nøyde for eksempel utenriksminister Espen Barth Eide (Ap) seg med å utpeke de nordiske landene og Tyskland som «sentrale partnerland» for Norge i Europa (Eide 2013), en vurdering utenrikskomiteens leder

Ine Eriksen Søreide (H) sa hun støttet «fullt ut» om hun fikk legge til Polen (Søreide 2013). Spørsmålet om en mulig britisk EU-uttreden har generert noe oppmerksomhet rundt Storbritannia de siste to–tre årene, men det norsk-britiske forholdet forblir i bakgrunnen. Derimot har europaminister Vidar Helgesen (H) flere ganger fremhevet Tysklands betydning for Norge.

En relasjonell identitetskrise?

For å oppsummere: Storbritannia er, skal vi tro norske regjeringer og UD, blant Norges «interessemessig viktigste» allierte. Denne uttalte strategiske betydningen gjenspeiles imidlertid ikke verken i det bredere utenrikspolitiske ordskiftet i dag eller i faglitteraturen om norsk utenrikspolitikk. Norge har heller ingen uttalt, overordnet strategi og handlingsplan for forholdet til Storbritannia – slik man har for forholdet til Tyskland. Hvordan kan dette ha seg? Et diskursanalytisk perspektiv legger til grunn at rådende språklige fremstillinger i diskursen mulig- og sannsynliggjør visse politiske veivalg og praksiser fremfor andre. Dette utfyller forklaringer som kun vektlegger skiftende strategiske og materielle interesser. Ved å spore fremstillinger av Storbritannia i norsk utenrikspolitisk diskurs over tid og se hvordan disse gradvis har endret seg, får vi en videre forståelse av Storbritannias endrede stilling i norsk utenrikspolitikk. Mens bildet av Storbritannia som politisk ledestjerne var fremtredende i stortingsdebatter om norsk utenrikspolitikk på 1950- og 1960-tallet, utelates Storbritannia ofte når norske utenriksministere i dag snakker i Stortinget om Norges viktigste partnerland. Mangelen på et uttalt bilde av hva Storbritannia er og skal være for Norge, innebærer at det ikke finnes noe diskursivt grunnlag som en overordnet norsk Storbritannia-politikk kan forankres i og formuleres ut fra. Det skapes også få forventninger til praktisk norsk-britisk samhandling. Nettopp fordi Storbritannias fravær fra debatten har kommet gradvis, og fordi det nå fremstår som det normale, vil utviklingen kunne bli vanskelig å reversere. Det er ikke utenkelig at norske beslutningstakere i fremtiden vil ta til orde for en mer offensiv, overordnet Storbritannia-politikk. Men om et slikt grep skal være mulig, forutsetter det at vi igjen begynner å snakke om forholdet til Storbritannia.

¹ For en åpen kilde, se Traavik (2011).

² Observasjonen er gjort på grunnlag av søk i avisarkivet *Atekst*.

³ Eksemplene er fra Neumann og Leira (2005: 302); Eriksen og Pharo (1997: 144).

⁴ Intervju med norske diplomater, 14.–15. februar 2011.

⁵ Diskurs forstås her som «et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som [...] er virkelighetskonstituerende for sine bærere» (Neumann 2001: 18).

⁶ Særlitteraturen om det norsk-britiske forholdet er også begrenset, men se Bratberg og Haugevik (2012); Pharo og Salmon (2012).

⁷ Intervjuer med norske diplomater, 14.–15. februar 2011.

⁸ For mer om atlantisme i norsk utenrikspolitikk, se Græger og Haugevik (2009).

⁹ Bestående av H, V og KrF.

Litteratur

- Berg, R. (2008). «Gud fri os ialfald fra at faa onkel Eddy mot oss. Integritetstraktaten og ‘den britiske garanti’» i R. Berg (red.) *Selvstendig og beskyttet. Det stormaktsgaranterte Norge fra krigstiden til NATO*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bondevik, K. M. (1993). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 4. november.
- (2002). «Norge og Storbritannia: Et fundamentalt vennskap», *Dagbladet*, 16. mai.
- (2003). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 20. februar.
- Bratberg, Ø. og K. Haugevik (red.) (2012). *Det glemte partnerskapet: Norge og Storbritannia i et nytt århundre*. Oslo: Akademika forlag.
- Eide, E. B. (2013). Utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker, Stortinget, 14. mai.
- Eriksen, K. E. og H. Pharo (1997). *Kald krig og internasjonalisering 1949–1965*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Five, K. K. (1996). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 8. februar.
- Foucault, M. (1972 [1969]). *The Archaeology of Knowledge*. London: Routledge.
- Frydenlund, K. (1966). *Norsk utenrikspolitikk i etterkrigstidens internasjonale samarbeid*. Oslo: NUPI.
- (1976). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 28. mai.
- (1977). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 28. mai.
- Fure, O. (1996). *Mellomkrigstid 1920–1940*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gerhardsen, E. (1949). «Freden er udelelig», tale, Oslo, 4. mars.
- Godal, B. T. (1995). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 19. januar.
- Græger, N. og K. Haugevik (2009). *The Revival of Atlanticism in NATO? Changing Security Identities in Britain, Norway and Denmark*. Oslo: NUPI.
- Gustavsen, F. (1962). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 13 februar.
- Hagen, C. I. (2003). Debatt om statsministerens redegjørelse om Irak-spørsmålet, Stortinget, 21. mars.
- Halvorsen, K. (2002). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 28. februar.
- Hansen, L. (2006). *Security as Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*. London: Routledge.
- Harbo, H. (2007). «Gordon Brown invitert til Norge», *Aftenposten*, 12. desember.
- Haugevik, K. (2014). *How Relationships Become Special: Inter-State Friendship and Diplomacy after the Second World War*. Doktoravhandling. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Hove, H. (1998) Debatt om innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid, Stortinget, 5. november.

-
- Haakon VII (1945). «Takk til det norske folk», radiotale, London, 17. mai.
- Jølstad, A. (1999). «Storbritannia og Forbundsrepublikken Tyskland i det norske utenrikspolitiske utsyn», i C. Prebensen og N. Skarland (red.), *NATO 50 år. Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*. Oslo: DNAK.
- Korvald, L. (1970). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 23. november.
- Knutsen, T., G. Sørbø og S. Gjerdåker (red.) (1997). *Norges utenrikspolitikk*. Oslo: Cappelen.
- Lange, H. (1948). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 10. desember.
- (1952) Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 16. juni.
- (1954) Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 13. oktober.
- (1962) Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 17. januar.
- Leira, H. (red.) (2007). *Norske selvbilder og norsk utenrikspolitikk*. Oslo: NUPI.
- Lie, T. (1945). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 19. juni.
- Lunde, L., H. Thune m.fl. (2008). *Norske interesser. Utenrikspolitikk for en globalisert verden*. Oslo: Cappelen.
- Løvlien, E. (1961). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 21. mars.
- Melby, S. (1985). «Norge og den amerikanske sikkerhetsgaranti». I Holst, J. J. og D. Heradstveit (red.), *Norsk utenrikspolitikk*. Oslo: Tano.
- Moe, F. (1954). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 18. oktober.
- (1959) Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 29. oktober.
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet og makt. En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget.
- (2008). «Discourse analysis». I A. Klotz og D. Prakash (red.), *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. London: Palgrave Macmillan.
- Neumann, I. B. og H. Leira (2005). *Aktiv og avventende: Utenrikstjenestens liv 1905–2005*. Oslo: Pax.
- Pharo, H. og P. Salmon (red.) (2012). *Britain and Norway: Special Relationships*. Oslo: Akademika forlag.
- Riste, O. (2001). *Norway's Foreign Relations: A History*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røiseland, B. (1961). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 21. mars.
- Salmon, P. (red.) (1995). *Britain and Norway in the Second World War*. London: HMSO.
- Selvik, T. (1964). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 23. oktober.
- Skogrand, K. (2008). «Allianser i alliansen, 1949–1989». I R. Berg (red.), *Det stormaktsgaranterte Norge fra krigen til NATO*. Bergen: Fagbokforlaget.
- St.meld. nr. 15 (2008–2009) *Interesser, ansvar og muligheter. Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Stray, S. (1981). Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 9. desember.
- Syse, J. P. (1987). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 15. desember.
- Sæter, M. (1985). «Norge utenfor EF: Broer til Europa». I Holst, J. J. og D. Heradstveit (red.), *Norsk utenrikspolitikk*. Oslo: Tano.
- Søreide, I. M. E. (2013). Debatt om Utenriksministerens redegjørelse, Stortinget, 23. mai.
- Tamnes, R. (1997). *Oljealder 1965–1995*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Traavik, K. (2011). «Benign Neglect». I Ø. Bratberg og K. Haugevik (red.), *Det glemte partnerskapet? Norge og Storbritannia i et endret Europa*. Oslo: British Politics Society.

-
- UD (2001). «Norway and the United Kingdom», informasjonsbrosjyre. Oslo: Utenriksdepartementet.
- UD (2015). Bilaterale forbindelser med Storbritannia, www.landsider.no/land/storbritannia/fakta/bilaterale/#contentinfoanchor. Lest 20.05.2015.
- Vollebæk, K. (1999). Utenriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk. Stortinget, 19. januar.
- Walt, S. (1987). *The Origins of Alliances*. Ithaca, NY: Cornell University Press.